

بررسی رابطه‌ی شبکه‌های اجتماعی با میزان طلاق و رضایت زناشویی

طاهره اسدیان^۱

۱. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه پیام نور تهران جنوب، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره سوم، شماره دوازدهم، زمستان ۱۴۰۰، صفحات ۱۱-۱

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی با میزان طلاق و رضایت زناشویی بود. روش پژوهش تحقیق حاضر، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانشجویان متأهل ۲۵-۴۰ ساله دانشگاه پیام نور بود. بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در مجموع ۵۰ نفر به صورت تصادفی انتخاب و در این پژوهش شرکت نمودند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه رضایتمندی زناشویی انریچ و پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی محقق ساخته استفاده شد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش بر اساس آمار توصیفی-استنباطی بوده است. بر اساس نتایج حاصله می‌توان گفت که پژوهش در سطح ۰,۹۵ معنادار می‌باشد. یعنی افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث کاهش میزان رضایت زناشویی و افزایش طلاق بین زوجین می‌شود.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های اجتماعی، طلاق، رضایت زناشویی.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره سوم، شماره دوازدهم، زمستان ۱۴۰۰



مقدمه

نزدیک به سه دهه است که اینترنت و فضای سایبری به صورت یک کانال رسانه‌ای ضروری برای ارتباطات، تحقیقات دانشگاهی، تبادل اطلاعات و سرگرمی اشخاص ظهور پیدا کرده است. اینترنت، امروزه جایگاه ویژه‌ای در خانواده‌ها دارد و به شکل یک وسیله ارتباطی با کاربردی دوجانبه، عرصه زندگی فردی و اجتماعی را با تغییر و تحول روبه‌رو کرده است؛ به طوری که هم جریان زندگی را آسان کرده و سبب رفاه آدمی شده و هم گاهی با دسترسی گسترده و استفاده بیش‌ازحد به آن، افراد را به شدت به خود وابسته ساخته و نوع جدیدی از اختلال به نام اعتیاد اینترنتی^۱ یا اعتیاد مدرن^۲ را پدید آورده است (وزلر^۳، ۲۰۱۶؛ وینستین، کارتلس و روزنبرگ^۴، ۲۰۱۴؛ محمدی سیف، ۱۳۹۳). در سال‌های اخیر، تعداد کاربران اینترنتی به طور شگفت‌انگیزی روبه رشد است و فناوریهای اینترنت، فضای سایبری و شبکه‌های اجتماعی به صورت روزافزون افراد بیشتری را درگیر خود کرده‌اند. این وسایل ارتباطی، قسمت زیادی از زندگی روزانه افراد شده و به طور جدی فضای کار و تحصیل، نظام خانواده و به دنبال آن کیفیت زندگی و رضایت از زندگی زناشویی را در تأثیر قرار داده است و نگرانی‌هایی به همراه دارد. گسترش شبکه‌های اجتماعی در میان جوامع امروزی به گونه‌ای است که به سادگی امکان کنترل سبک زندگی با این رسانه‌های جدید وجود ندارد. حریم خصوصی غیرمطمئن از لوازم فرهنگی این شبکه‌های اجتماعی است. بین هویت حقیقی و هویت مجازی افراد در شبکه‌های اجتماعی شکاف وجود دارد و این کاملاً با فرهنگ و سبک زندگی اسلامی و محیط خانواده به عنوان جامعه آرمانی تفاوت دارد (اسلامی، ۱۳۹۶).

واقعیت این است که در گذشته، نهاد خانواده اصلی‌ترین نهاد کارگزار جامعه‌پذیری افراد محسوب می‌شد، اما با توجه به تغییرات صورت گرفته و رشد فن‌آوری و بروز پدیده‌هایی چون اینترنت، ماهواره، رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی، شاهد پیدایی رقبای جدی در کنار خانواده در امر جامعه‌پذیری افراد هستیم. از میان رسانه‌های متنوع و نوین می‌توان از شبکه‌های اجتماعی به عنوان یکی از پرمخاطب‌ترین رسانه‌ها در سراسر دنیا یاد کرد که به خصوص با رشد فن‌آوری تلفن‌های همراه هوشمند و تسهیل دسترسی افراد به این شبکه‌ها ضریب نفوذ آن به سرعت در حال افزایش است. آمارها نشان می‌دهد که تعداد کاربران اینترنت کشور در سال ۹۱،۴۶ میلیون و ۲۷۶ نفر با ضریب نفوذ ۶۱/۵۷ درصد بوده و در این میان بیشترین دسترسی مربوط به اتصال تلفن همراه است که با تعداد ۳۲ میلیون و ۱۳ هزار و ۴۹۴ کاربر معادل ۴۹/۷۳ درصد از کاربران را شامل می‌شود. بر اساس آمار همچنین تعداد کاربران اینترنت تلفن همراه در سال ۹۱ نسبت به سال ۹۰ بیش از ۶۰/۶۳ درصد رشد را نشان می‌دهد (مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت، ۱۳۹۲). فرد در شبکه‌های اجتماعی با طیف وسیعی از افراد در ارتباط است و علائق خود در زمینه‌های مختلف را با آن‌ها به اشتراک می‌گذارد. افراد در شبکه‌های اجتماعی می‌توانند هویتی کاملاً دلخواه داشته باشند و بر پایه همان هویت دلخواه ارتباط مجازی خود را با دیگران گسترش دهند. ظاهر این شبکه‌ها جمع‌گرا است. امروزه تغییرات فرهنگی موجب شده که مردم ترجیح دهند در عین

¹ Internet addiction

² Modern addiction

³ Vossler

⁴ Weinstein, Curtliss, Rosenberg

تنهایی، ارتباطات گسترده‌ای هم با جهان پیرامون خود داشته باشند. شبکه‌های اجتماعی این خواسته را فراهم می‌کند (شامانی، واحدی، نوروزی، ۱۳۹۵).

امروزه تغییرات وسیعی در نظام خانواده و سن ازدواج رخ داده است و این اتفاقات از تغییر و تحولات و بیم و امیدهایی ناشی می‌شود که دنیای جدید به وجود آورده است. افزایش نرخ طلاق طی این سال‌ها یکی از مهم‌ترین روندهایی بوده است که بر الگوهای خانواده در بسیاری از جوامع تأثیر، گذاشته است (هریس و اباجد، ۲۰۱۶). در تحقیقات انجام‌شده در سال‌های اخیر درباره‌ی علل و عوامل مؤثر بر طلاق به‌وفور به مسائلی چون نبود اعتماد، سردی و کاهش اعتماد میان زوجها اشاره شده است که فضای آنلاین به افزایش این عوامل دامن می‌زند. بدون تردید وفاداری، بستر شکل‌گیری اعتماد به شمار می‌آید؛ اما بودن در فضایی که هیچ‌گونه محدودیت و قید و شرطی ندارد به خیانت و نداشتن وفاداری می‌انجامد (رودیگز، لویز و پیرا، ۲۰۱۶). گزارش‌ها نشان می‌دهد که روابط اینترنتی زیاد از حد و بدون مرز به اعتماد میان زوجها آسیب جدی وارد می‌کند و اختلافات زناشویی، جدایی و حتی طلاق را موجب می‌شود (ویزر و ویگل، ۲۰۱۵؛ عبدی، ۱۳۹۱).

استفاده از شبکه‌های اجتماعی، رضایت زناشویی^۴ را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. رضایت زناشویی به نگرش مثبت و لذت‌بخش زوجین در زمینه‌های مختلف زندگی، شامل: روابط بین فردی، ویژگی‌های شخصیتی، حل تعارضات، مسائل مالی، روابط جنسی و سبک‌های پرورش فرزندان اشاره دارد (عابدی و همکاران، ۲۰۱۸). به عبارت دیگر رضایت زناشویی یک ارزیابی ذهنی از کیفیت رابطه بین زوجین است (مارگلیش و همکاران، ۲۰۱۷) که نشان‌دهنده میزان رضایت از نیازها، انتظارات و تمایلات فرد در رابطه است (بشارت، نقشینه، گنجی و تولاییان، ۲۰۱۴). مطالعات متعددی در زمینه رضایت زناشویی و عوامل مؤثر بر آن انجام شده است؛ از جمله مطالعه عباسی و همکاران که رضایت زناشویی را در دوره‌های مختلف زندگی سنجیده و نشان داده که روابط زناشویی در طول چرخه زندگی تغییر می‌کند. آن‌ها بیان می‌کنند رابطه چرخه زندگی و رضایت از ازدواج از منحنی U شکل تبعیت می‌کند و با رضایت زناشویی بالا در سال‌های نخست ازدواج قبل از والد شدن و سپس کاهش رضایت زناشویی در سال‌های میانی و سپس افزایش رضایت زناشویی در سال‌های پایانی زندگی مشخص می‌شود (عباسی و همکاران، ۲۰۱۰). پژوهش والکر و همکاران^۶ (۲۰۱۳) که بر روی ۴۰ زوج با میانگین سنی ۷۶ سال انجام شد، نشان داد که قوی‌ترین عامل در رضایت زناشویی خصوصیات فرد و همسر او است. نتایج مطالعه هالفورد و بودمن^۷ (۲۰۱۳) نشان می‌دهد که با افزایش سن، رضایت زناشویی کاهش می‌یابد؛ این موضوع با عواقب مهمی از جمله: اختلال در روابط اجتماعی و کاهش رضایت از زندگی همراه است (توکلی و همکاران، ۲۰۱۷) و برعکس بالا بودن رضایت زناشویی منجر به افزایش سلامت روانی، جسمانی و بهبود روابط اجتماعی می‌شود (بایرامی و

¹ Harris, Aboujaoude

² Rodrigues, Lopes, Pereira

³ Weiser, Weigel

⁴ Marital Satisfaction

⁵ Margelisch, Schneewind, Violette, Perrig-Chiello

⁶ Walker, Isherwood, Burton, KitweMagambo, Luszcz

⁷ Halford, Bodenmann

همکاران، ۲۰۱۲). بر اساس پژوهش‌های پیشین، استفاده بیش‌ازحد از شبکه‌های اجتماعی و به‌طورکلی کاربرد زیاد اینترنت به کاهش ارتباطات خانوادگی منجر می‌شود (کریستین وایملی^۱، ۲۰۱۵؛ شارما^۲، ۲۰۱۴). نتایج بررسی‌های محققان دانشگاه شیلی نشان می‌دهد گذراندن زمان در شبکه‌های اجتماعی باعث تخریب زندگی زناشویی و همچنین بروز افسردگی در افراد می‌شود (هنریان و یونسی، ۱۳۹۰). بر همین اساس، میزان طلاق و جدایی در افرادی که زمان زیادی را در شبکه‌های اجتماعی می‌گذرانند به‌مراتب بیشتر از افرادی است که زندگی را بدون شبکه‌های اجتماعی تجربه می‌کنند (طریقی، ۱۳۹۷). در این راستا سفیری و قرآنی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان حمایت شبکه‌های اجتماعی و رضایت از زندگی خانوادگی زنان متأهل شهر اردبیل به این نتایج دست یافتند که میزان رضایت از زندگی خانوادگی زنان و نیز میزان حمایت دریافتی از شبکه‌های غیررسمی در حد متوسط رو به بالاست. والنزول^۳، هالپرن و کتز (۲۰۱۴) پژوهشی را با عنوان شبکه‌های اجتماعی، کیفیت ازدواج و طلاق انجام دادند. نتایج نشان داد که کاربرد شبکه‌های اجتماعی با کیفیت ازدواج و خوشبختی، ارتباط منفی و باتجربه یک رابطه مشکل‌دار و فکر درباره طلاق، ارتباط مثبت دارد. با توجه به موارد گفته‌شده پژوهش حاضر به دنبال پاسخ دادن به این سوال است که حالا که شبکه‌های اجتماعی به جزء لاینفک زندگی ما تبدیل شده‌اند، آیا با میزان رضایت زناشویی و طلاق بین همسران ارتباط دارند؟

روش پژوهش

روش پژوهش در مطالعه حاضر، توصیفی از نوع همبستگی است که به تبیین روابط بین متغیرها پرداخته است. جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش اسنادی یا کتابخانه‌ای و روش پیمایش استفاده شد. روش پیمایش عام‌ترین روش تحقیق در علوم انسانی است که برای گردآوری داده‌ها از گروه‌های معینی از افراد خواسته می‌شود به تعدادی پرسش مشخص پاسخ دهند. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانشجویان متأهل دانشگاه پیام نور می‌باشد که رده‌ی سنی بین ۲۵-۴۰ ساله را دربرمی‌گیرند. بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در مجموع ۵۰ نفر به‌صورت تصادفی انتخاب و در این پژوهش شرکت نموده‌اند. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش بر اساس آمار توصیفی-استنباطی بوده است. برای گردآوری اطلاعات پرسشنامه رضایتمندی زناشویی انریچ و پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی محقق ساخته است. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ابزار پژوهش

پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی: این پرسشنامه حاوی ۱۴ سوال است و مطالب زیر را می‌سنجد: میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، دلیل استفاده از شبکه‌های اجتماعی و محتوای مورد استفاده در شبکه‌های اجتماعی و نظر همسر در مورد استفاده از شبکه‌های اجتماعی. ضریب آلفای به‌دست‌آمده برای پرسشنامه استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۰/۷۰۱ به‌دست‌آمده است.

پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ: فرم کوتاه پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ توسط اولسون و همکاران در سال ۱۹۸۹ طراحی شد. این پرسشنامه دربردارنده ۴۷ گویه و ۱۱ خرده‌مقیاس هستند که در قالب طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (کاملاً مخالف=۱ تا کاملاً

¹ Christine, Emily

² Sharma

³ Valenzuel, Halpern, James, Katz

موافق=۵) نمره‌گذاری می‌شود. نمره پائین تر از ۳۰ نشان‌گر نارضایتی شدید همسران از روابط زناشویی و نمره بالاتر از ۷۰ نشان‌گر رضایت مطلوب از روابط زناشویی همسران است (ویسی و همکاران، ۲۰۲۰). فاورز و السون^۱ (۱۹۹۸) رویی صوری و محتوایی مقیاس رضایت زناشویی انریچ را مطلوب و میزان پایایی را با روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ گزارش کردند. شخم‌گر و همکاران (۲۰۲۰) آلفای کرونباخ ۰/۸۸ را برای پرسشنامه گزارش کردند.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر از میان ۵۰ نفر شرکت‌کننده، ۲۵ نفر عضو شبکه‌های اجتماعی و دنیای مجازی بوده‌اند و ۲۵ نفر عضو نبوده‌اند.

جدول ۱. توزیع افراد برحسب عضویت در شبکه‌های اجتماعی

عضویت	فراوانی	درصد
بلی	۲۵	۵۰٪
خیر	۲۵	۵۰٪
جمع	۵۰	۱۰۰٪

جهت بررسی و ارائه مدل رگرسیونی متغیر ملاک (وابسته) رضایت زناشویی (Y) و متغیر پیش‌بین (مستقل) استفاده از شبکه‌های اجتماعی (X)، پس از بررسی شاخص‌های کفایت مدل که در جداول زیر آمده است، به ارائه مدل برازش یافته می‌پردازیم.

جدول ۲. شاخص کفایت مدل رابطه رضایت زناشویی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف معیار خطا
-۰/۴۹۸	۰/۳۴۳	۰/۳۳۸	۰/۳۸

در جدول ۲ مشاهده می‌شود که همبستگی بین متغیر وابسته (رضایت زناشویی) و متغیر مستقل (استفاده از شبکه‌های اجتماعی و دنیای) برابر با -۰/۴۹۸ می‌باشد. به عبارتی با توجه به منفی بودن ضریب همبستگی به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که افزایش در استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث کاهش میزان رضایت زناشویی زوجین می‌شود. همچنین ضریب تعیین ۰/۳۴۳ به دست آمده است که این مقدار نشان می‌دهد استفاده از شبکه‌های اجتماعی به تنهایی بیش از ۳۴ درصد تغییرات رضایت زناشویی زوجین را تبیین می‌کند. جدول زیر معنادار بودن رگرسیون به وسیله آزمون F محاسبه شده است.

جدول ۳. جدول آزمون تحلیل واریانس جهت معناداری مدل رگرسیونی

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	مقدار p
رگرسیون	۱۳/۳۳۳	۱	۱۳/۳۳۳	۴۲/۱۸۴	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱۴/۳۱۹	۹۸	۰/۱۴۵		
کل	۲۷/۶۵۱	۹۹			

با توجه به اینکه در جدول ۳ مقدار p کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ شده است بنابراین نشان از معنادار بودن مدل رگرسیونی می‌باشد.

¹ Fawers, Elson

جدول ۴. خلاصه تحلیل رگرسیون ساده در مورد استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای پیش‌بینی رضایت زناشویی

مقدار p	t	انحراف استاندارد خطا	ضریب رگرسیون متغیر پیش‌بین	مدل
۰/۰۰۰	۳/۹۰۷	۰/۱۳۰	۰/۵۰۷	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	-۹/۶۰۱	۰/۰۷۶	-۰/۷۳۱	استفاده از شبکه‌های اجتماعی

متغیر وارد شده در معادله رگرسیونی هسته اصلی رگرسیون می‌باشد که در جدول ۴ آمده است. معادله رگرسیونی را می‌توان با استفاده از ستون ضرایب رگرسیونی به شرح زیر محاسبه کرد: استفاده از شبکه‌های اجتماعی * $-۰/۷۳۱ - ۰/۵۰۷ =$ برآورد رضایت زناشویی.

یعنی با ارتقای یک واحد استفاده از شبکه‌های اجتماعی، $۰/۷۳۱$ واحد رضایت زناشویی کاهش پیدا خواهد کرد در نتیجه ارتباط منفی است. همچنین با توجه به آزمون t و مقدار p به دست آمده که کمتر از $۰/۰۵$ است. می‌توان نتیجه گرفت که میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رضایت زناشویی دانشجویان متأهل ۲۵ تا ۴۰ سال تأثیر معناداری دارد. با توجه به اینکه متغیر عضویت در شبکه‌های اجتماعی دارای مقیاس اسمی و دو گروه می‌باشد بنابراین از آزمون تی مستقل برای بررسی استفاده می‌شود.

جدول ۵. شاخصه‌های توصیفی میزان رضایت زناشویی به تفکیک افراد غیر عضو و عضو شبکه‌های اجتماعی

غیر عضو		عضو		متغیر
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۵/۳۳	۸۱/۹۴	۴/۳۹	۵۴/۰۱	رضایت زناشویی

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود که میانگین رضایت زناشویی در میان افراد غیر عضو به‌طور قابل توجهی بیشتر از افراد عضو شبکه‌های اجتماعی و دنیای است. حال برای آزمون معناداری این تفاوت به دست آمده از نتایج جدول ۵ استفاده می‌شود.

جدول ۶. نتایج آزمون تی مستقل برای مقایسه میانگین نمرات رضایت زناشویی بین افراد غیر عضو و عضو

متغیر	آماره t	درجه آزادی	مقدار p	اختلاف میانگین	فاصله 95%
رضایت زناشویی	۱۲/۶۱۷	۹۸	۰/۰۰۰	۲۷/۹۳۰	پایین بالا ۲۵/۲۹۶ ۳۰/۱۵۷

در جدول ۶ از مقدار آماره تی و مقدار p به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که میانگین رضایت زناشویی بین دو گروه غیر عضو و عضو شبکه‌های اجتماعی و دنیای تفاوت معناداری دارد.

با توجه به اینکه دو متغیر تقاضای طلاق و عضویت از نوع کیفی اسمی هستند بنابراین برای بررسی این فرضیه از آزمون خی دوی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول ذیل آمده است.

جدول ۷. نتایج آزمون‌های دوی پیرسون برای ارتباط بین متغیرهای تقاضای طلاق و عضویت

مقدار p	درجه آزادی	خی دوی پیرسون
۰/۰۰۰	۱	۱۵/۷۳۷

خروجی جدول ۷ نشان می‌دهد که متغیر تقاضای طلاق با عضویت رابطه معناداری دارد ($p < 0/05$). به عبارتی عضویت در شبکه‌های اجتماعی، به‌طور معناداری با افزایش میزان تقاضای طلاق زوجین ۲۵ تا ۴۰ سال دانشجویان متأهل همراه است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر میزان طلاق و رضایت زناشویی است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رضایت زناشویی دانشجویان متأهل ۲۵ تا ۴۰ سال ارتباط معناداری دارد. همچنین بین رضایت زناشویی افراد عضو شبکه‌های اجتماعی و افراد غیر عضو تفاوت معناداری وجود دارد. از طرف دیگر، بین تقاضای طلاق و عضویت افراد در شبکه‌های اجتماعی و دنیای مجازی رابطه معناداری وجود دارد. نتیجه این پژوهش همسو با پژوهش‌های (نیک بخش، ۱۳۹۷؛ شیخی، ۱۳۹۵؛ بحرانی و همکاران، ۱۳۹۸؛ اسکندری و درودی، ۱۳۹۵؛ والنزولا و همکاران، ۲۰۱۴) می‌باشد.

همسو با این پژوهش حسونند (۱۳۹۳) در پژوهش خود به شبکه تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق به بررسی رابطه عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی به‌عنوان یکی از کارگزاران جامعه‌پذیری امروزی با پدیده طلاق پرداخت. نتایج پژوهش او نشان داد که هر چه میزان حضور افراد در شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد به همان اندازه، گرایش به سبک زندگی مدرن بیشتر می‌شود و به همان اندازه، گرایش به سبک زندگی سنتی کمتر می‌گردد و برعکس؛ چنانچه افراد در شبکه‌های اجتماعی کما عضویت نداشته باشند گرایش آن‌ها به سبک زندگی سنتی بیشتر است؛ همچنین نتایج پژوهش تدین میر اصفهانی (۱۳۹۵) که باهدف تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز طلاق انجام داده است به این نتایج دست‌یافته است که بین حضور زوجین در شبکه‌های اجتماعی و درخواست طلاق ارتباط مستقیم و معنادار وجود دارد.

پژوهش‌های کریستین و ایملی (۲۰۱۵) و شارما (۲۰۱۴) نشان دادند که استفاده زیاد از اینترنت به کاهش ارتباطات خانوادگی منجر می‌شود. همچنین در تحقیقات انجام‌شده طی سال‌های اخیر درباره علل و عوامل مؤثر بر طلاق به‌وفور به مسائلی مانند این اشاره شده است که بودن در فضای آنلاین بدون هیچ‌گونه محدودیت و قید و شرطی به خیانت و نداشتن وفاداری و طلاق منجر می‌شود (رودیگز و همکاران، ۲۰۱۶؛ جاکلین و جیسون^۱، ۲۰۱۴؛ ویزر و ویگل، ۲۰۱۵؛ سفیری، ۱۳۹۳). وزلر (۲۰۱۶) در پژوهشی باهدف بررسی خیانت اینترنتی در ده سال گذشته به این نتایج دست‌یافت که توسعه سریع اینترنت و خدمات شبکه‌های اجتماعی در دهه‌های گذشته امکان شرکت در فعالیت‌های آنلاین را گسترش داده است که در نوع منفی آن به خیانت اینترنتی و طلاق منجر می‌شود و مشکلات جدیدی را به زندگی زوج‌ها می‌افزاید.

نخستین تبیین در یافته‌های این پژوهش بر پایه مطالعات اسکینر درباره شرطی شدن عامل یا کنشگر است. بر اساس این دیدگاه، فرد برای دریافت پاداش وارد اینترنت می‌شود. اگر شخصی به دنبال خوشی است و بیاموزد که اینترنت فراهم‌کننده فرصتی برای فرار از

¹ Jaclyn, Jason

استرس‌ها، محدودیت‌ها، ناکامی‌ها و فشارهای بیرونی یا دریافت عشق و داشتن سرگرمی است، احتمالاً در یک مقطع زمانی که این نیازها را احساس می‌کند، به اینترنت روی خواهد آورد. این مسئله در وابستگی‌های انفرادی اینترنتی، مثل هرزه‌نگاری اینترنتی و وبگردی بیشتر دیده می‌شود. بنابراین دلیل اصلی در گرایش به اینترنت و موضوعات وابسته به آن تقویتی است که فرد دریافت می‌کند. اما این تقویت گاهی مضر است؛ برای مثال ملک احمدی و همکاران (۱۳۹۳) به این نتیجه دست یافتند که تماشای فیلم‌ها یا عکس‌های پورن (از منابع پاداش و تقویت در اعتیاد به اینترنت) نه تنها صمیمیت، شور و تمایل جنسی بین همسران را افزایش نمی‌دهد، به شیوه‌های گوناگون سبب تخریب رابطه‌ی عاطفی بین همسران نیز می‌شود و کاهش رضایت زناشویی را در پی دارد. همچنین شایان‌ذکر است که معتادان اینترنتی و کسانی که استفاده افراطی از اینترنت دارند از مشکلاتی چون ناتوانی در غلبه بر وسوسه، مدیریت هیجان‌ها و مقابله با استرس و هیجانات منفی رنج می‌برند (وینکلر^۱، ۲۰۱۳). این تجارب منفی، خود الگوی رفتاری به این افراد ارائه می‌دهد که در وقایع استرس‌زای زندگی به‌ویژه در ارتباطات با خانواده، استفاده افراطی را جایگزین راهکارهای کارآمد کنند و این به‌مرور زمان سبب سرد شدن روابط خواهد شد.

بر اساس نظریه‌ی کمبود یا جبران یانگ و رابرت^۲ (۲۰۱۱) اینترنت ابزاری برای جبران کمبودهای عزت‌نفس و هویت و روابط است. به‌طور کلی افرادی که به اینترنت اعتیاد دارند در ایجاد ارتباطات صمیمی نیز مشکل دارند و به تعبیری در پشت این فضای مجازی برای ایجاد روابط صمیمی که در دنیای واقعی ندارند، پنهان می‌شوند. این مسئله به طلاق عاطفی و حتی در بلندمدت به طلاق قانونی منجر می‌شود. برای مثال وانزوئلا (۲۰۱۴) و محمدی سیف (۱۳۹۳) در پژوهش خود نشان دادند وقتی فردی به اینترنت و ماهواره وابسته شد، فرصت تعامل با دیگران را از دست می‌دهد و زمینه برای بروز عوارض و آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی مانند اعتیاد اینترنتی و ماهواره‌ای، خشونت خانوادگی، ایجاد روابط ناسالم مهیا می‌شود و شرایط بروز طلاق عاطفی و قانونی را فراهم می‌کند.

پژوهش حاضر نشان داد استفاده از شبکه‌های اجتماعی و مجازی می‌تواند بر رضایت زناشویی و درخواست برای طلاق در بین زوجین مؤثر باشد به‌طوری‌که شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی میزان رضایت زناشویی را کاهش و در نتیجه میزان طلاق را افزایش دهد. بنابراین مطالعه و دقت در زمینه شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به موفقیت هر چه بیشتر زندگی‌های زناشویی در سطح جامعه کمک کند. بنابراین با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادت زیر ارائه می‌گردد: تشویق زوجین به استفاده درست و به‌اندازه از شبکه‌های اجتماعی و دنیای مجازی برای افزایش رضایت زناشویی؛ برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی در شهرها و روستاهای کشور به‌منظور آشنا نمودن و اطلاع‌رسانی به زوجین در مورد فناوری‌های جدید به‌ویژه اینترنت شبکه‌های اجتماعی مجازی؛ طراحی و تدوین بخشی در کتاب‌های درسی مدارس و دانشگاه‌ها در ارتباط با آشنایی دانش‌آموزان و دانشجویان با فناوری‌های جدید، اینترنت و خطرات بالقوه آن‌ها.

¹ Winkler, Dörsing, Rief, Shen, Glombiewski

² Young, Robert

منابع

- اسلامی، فرشته؛ شفیع‌زاده، حمید. (۱۳۹۶). بررسی رابطه دل‌بستگی به والدین با اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان مقطع متوسطه ورامین. *دو فصلنامه مطالعات پلیس زن*، ۲۷(۱۱)، ۸۳-۹۵.
- اسکندری، حسین؛ درودی، حمید. (۱۳۹۵). بررسی ارتباط میزان استفاده و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر گرایش به طلاق و تعارضات زناشویی. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۵(۳۳)، ۱-۲۳.
- بحرانی، عبدالله؛ گلستانی، علیرضا؛ رضا پور، داریوش. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر شبکه‌های مجازی بر میزان طلاق. *فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۱(۱)، ۵۸-۷۰.
- حسونند، مسعود. (۱۳۹۳). تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق، سایت تدبیر.
- دین میر اصفهانی، فرشاد. (۱۳۹۵). تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق. اولین همایش یافته‌های نوین در علوم انسانی و امنیت اجتماعی، تهران، پژوهشکده مطالعات حقوقی ایران و جهان.
- سفیری، خدیجه؛ قرآنی دامداباجا، لیلا. (۱۳۹۱). حمایت شبکه‌های اجتماعی و رضایت از زندگی خانوادگی زنان متأهل شهر اردبیل. *فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۸(۲۶)، ۵۱-۷۶.
- سفیری، خدیجه؛ ذاکری هامانه، راضیه. (۱۳۹۳). زیرساخت مفهوم اعتماد به همسر در فضای مجازی (مورد مطالعه: زنان ساکن شهر یزد). *فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه*، ۵(۱۸)، ۳-۴.
- شامانی، اسمعیل؛ واحدی، مهدی؛ نوروزی، داریوش. (۱۳۹۵). رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با هویت جوانان شهر تهران. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۷(۲۸)، ۱-۱۸.
- شیخی، الهه. (۱۳۹۵). نقش شبکه‌های اجتماعی در مشکلات خانوادگی و طلاق. *چهارمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی سن پترزبورگ، روسیه*
- طریقی، ابراهیم. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق. *دو فصلنامه مطالعات پلیس زن*، ۱(۲۸)، ۸۸-۱۱۲.
- محمدی سیف، معصومه؛ محمدی سیف، قاسم؛ نریمانی، سعید. (۱۳۹۳). آسیب‌های اعتیاد به اینترنت در خانواده و انواع آن. *فصلنامه رسانه و خانواده*، ۱۱، ۵۱-۱۰۶.
- ملک احمدی، حلیمه؛ عدلی پور، صمد؛ پیرنیا، زهرا. (۱۳۹۳). آسیب‌شناسی آثار هرزه‌نگاری اینترنتی بر روابط جنسی زوج‌ها. *فصلنامه رسانه و خانواده*، ۱۱، ۲۹-۵۰.
- نیک بخش، بهرام. (۱۳۹۷). بررسی شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی به‌عنوان یک پدیده اجتماعی نوپدید و تأثیر آن بر کانون خانواده. *فرهنگ و رسانه*، ۷(۲۷)، ۱-۱۵.
- هنریان، مسعود؛ یونسی، جلال. (۱۳۹۰). بررسی علل طلاق در دادگاه‌های خانواده تهران. *فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی*، ۱(۳)، ۱۵۳-۱۲۵.
- Abbasi, M.A., Deghani, M.O., Mazaheri, M.A., Ansarinejad, F., Fadaie, Z. (2010). Trend analysis of changes in marital satisfaction and related dimensions across family life Cycle. *J Fam Res*, 6(1), 5-22. [in Persian]
- Abedi, A., Rostami, M., Abedi, S., Sudmand, N., Movallali, G. (2018). Marital satisfaction in deaf couples: a review study. *Aud Vestib Res*, 27(4), 179-84.

- Bayrami, M., Fahimi, S., Akbari, E., Amiri Pichakolaei, A. (2012). Predicting marital satisfaction on the basis of attachment styles and differentiation components. *J Fundam Ment Health*, 14(1), 64-77. [in Persian]
- Besharat, M. A., Naghshineh, N., Ganji, P., & Tavalaeayan, F. (2014). The moderating role of attachment styles on the relationship of alexithymia and fear of intimacy with marital satisfaction. *International Journal of Psychological Studies*, 6, 106-117.
- Christine, E., Emily, C. (2015). the Pleasures and Perils of Technology in Intimate Relationships. *Journal of Family Psychology*, 14, 116-140.
- Fawers, I., Elson J. (1998). Designing a tool to measure marital satisfaction in couples. *Journal Of psychological Information*, 21(8), 415-391
- Halford, W.K., Bodenmann, G. (2013). Effects of relationship education on maintenance of couple relationship satisfaction. *Clin Psychol Rev*, 33, 512-25
- Harris, K., Aboujaoude, E. (2016), Online Friendship, Romance and Sex: Properties and Associations of the Online Relationship Initiation Scale. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 8, 487-493.
- Jaclyn, D., Jason, B. (2014), Clinical Implications of Internet Infidelity: Where Facebook Fits In. *Journal of Family Psychology*, 325-339.
- Margelisch, K., Schneewind, K.A., Violette, J., Perrig-Chiello, P. (2017). Marital stability, satisfaction and the basis of attachment styles and differentiation components. *J Fundam Ment Health*, 14(1), 64-77. [in Persian]
- Rodrigues, D., Lopes, D., Pereira, M. (2016), Sociosexuality, Commitment, Sexual Infidelity and Perceptions of Infidelity: Data From the Second Love Web Site. *Journal of Family Psychology*, 54 (2), 241-253.
- Sharma, N. (2014). Review Of Internet Addiction: School Of Computer and electronics, IPS Academy. *International Journal Of Innovative Research in Engineering & Science*, 3(2), 2319-5665.
- Shokhmgar, Z., Rajaei, A., Bayazi, M.H., Teymouri, S. (2020). The effect of group education "Cognitive-behavioral therapy" on the marital satisfaction of infertile women applying for artificial insemination. *Journal of Health Induction Management*, 9(4), 15-36.
- Tavakol, Z., Nikbakht Nasrabadi, A., Behboodi Moghadam, Z., Hamid, S., Rezaei, E. (2017). A Review of the Factors Associated with Marital Satisfaction. *GMJ*, 6(3), 197-207
- Valenzuela, S., Halpern, D., James, E. and Katz, b. (2014), Social network sites, marriage well-being and divorce: Survey and statelevel evidence from the United States. *Journal of Computers in Human Behavior*, 36, 94- 101.
- Veisi, S., Mohaghegh, H., Yaghoobi, A., Shams, S. S., & Pirnia, B. (2020). Comparison of the effectiveness of two mindfulness and logotherapy methods on anxiety index in chronic daily headache of women with marital conflict: A clinical trial study. *Chronic Diseases Journal*, 8(2), 78-84. (Persian)
- Vossler, A. (2016), Internet Infidelity 10 Years On: A Critical Review of the Literature. *The Family Journal*, 24 (4), 359-366.
- Walker, R., Isherwood, L., Burton, C., KitweMagambo, K., Luszcz, M. (2013). Marital satisfaction among older couples: The role of satisfaction with social networks and psychological well-being. *Int J Aging Hum Dev*, 76(2), 39-123

- Weinstein, A., Curtliss, F., Rosenberg, K. D. (2014). Internet Addiction Disorder: Overview and Controversies. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 99-118.
- Weiser, D., Weigel, D. (2015). Investigating experiences of the infidelity partner: Who is the “Other Man/Woman”? *Personality and Individual Differences*, 85, 176-181.
- Winkler, A., Dörsing, B., Rief, W., Shen, Y. and Glombiewski, J. (2013). Treatment of internet addiction: A meta-analysis, *Clinical Psychology Review*. *Clinical Psychology Review*, 33, 317–329.
- Young, K., Robert, R. (2011). Internet Addiction: Personality Traits Associated with Its Development. Paper Presented at the 69th Annual Meeting Of The Eastern Psychological Association, In April, 1, 25- 28.

